

Քաղաքացիական հասարակության
կազմակերպությունների
մասնակցությունը սոցիալական
պաշտպանության ոլորտի
բարեփոխումների գործընթացին
Սոցիալական հետազոտություն

ԵՐԵՎԱՆ 2017

Բովանդակության ցանկ

Հետազոտության ընդհանուր նկարագրություն.....	3
Հետազոտության մեթոդաբանական հիմքերը	6
Ստացված արդյունքների ներկայացում.....	9
Հիմնական եզրակացություններ	27

Գծապատկերների ցանկ

Գծապատկեր 1՝ Սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին ՔՀԿ-ի մասնակցության կարևորումը.....	10
Գծապատկեր 2՝ Պետական մարմինների կողմից սոցիալական քաղաքականության մասին գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը.....	10
Գծապատկեր 3՝ Պետական մարմինների կողմից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի քաղաքականության մասին ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը՝ կախված ՔՀԿ-ների փորձառությունից.....	11
Գծապատկեր 4՝ Կազմակերպությունների կողմից՝ սոցիալական քաղաքականության մասին գործընթացում միջնակցության գնահատումը.....	13
Գծապատկեր 5՝ Կազմակերպությունների կողմից՝ սոցիալական քաղաքականության մասին գործընթացում իրենց մասնակցության գնահատականը՝ ըստ գործունեության մասշտաբի.....	14
Գծապատկեր 6՝ Իրականացված տեղեկատվական գործողություններ.....	15
Գծապատկեր 7՝ Սոցիալական հիմնախնդիրների ուսումնասիրություն և հետազոտությունների իրականացում.....	16
Գծապատկեր 8՝ Բացահայտված տվյալների ներկայացում պետական մարմիններին.....	17
Գծապատկեր 9՝ Բացահայտված տվյալների ներկայացում ազգաբնակչությանը.....	17
Գծապատկեր 10՝ Սոցիալական քաղաքականության մասին փոփոխությունների իրականացման առաջարկների կատարում.....	18
Գծապատկեր 11՝ Մշակված օրինագծի կամ օրենքի նախագծի վերաբերյալ կարծիքի հայտնում.....	19
Գծապատկեր 12՝ Մասնակցություն սոցիալական քաղաքականության մասին գործընթացում ՔՀԿ-ների կողմից, ժողովների, կոնֆերանսների.....	19
Գծապատկեր 13՝ Օրենքի նախագծերի պատրաստում.....	20
Գծապատկեր 14՝ Վերջին 12 ամիսների ընթացքում հաստատված լեքարոյոքերի խոստովանական մարմինների հետ.....	22
Գծապատկեր 15՝ Պետական մարմինները , որոնց հետ վերջին 12 ամիսների ընթացքում ՔՀԿ-ները հաստատել են երկխոսություն.....	22
Գծապատկեր 16՝ Սոցիալական քաղաքականության մասին գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության քաղաքականությունները.....	23
Գծապատկեր 17՝ Մասնակցության հիմնական խոչընդոտներ- նախագծի ներկայացում պետական մարմիններին.....	24
Գծապատկեր 18՝ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին. պատկերացումներ.....	26

Հետազոտության ընդհանուր նկարագրություն

Սոցիալական աշխատողների հայկական ասոցիացիան «Միասին՝ հանուն Հայաստանում ավելի կայուն սոցիալական պետության» ծրագրի շրջանակներում 2017 թվականին իրականացրել է հետազոտություն, որն ուղղված է սոցիալական բարեփոխումների և սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացներում քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների (ՔՀԿ-ների) մասնակցության ուսումնասիրությանը:

«Միասին՝ հանուն Հայաստանում ավելի կայուն սոցիալական պետության» ծրագրի հիմնական նպատակներն են՝

- բարձրացնել սոցիալական ոլորտի բարեփոխումներին քաղաքացիական մասնակցության մակարդակը,
- նպաստել սոցիալական ոլորտի բարեփոխումներում ՔՀԿ-ների ակտիվորեն ներգրավվելու համար անհրաժեշտ կարողությունների զարգացմանը,
- ձևավորել քաղաքական երկխոսության այնպիսի միջավայր, որը կբարձրացնի քաղաքացիների և ՔՀԿ-ների ներգրավվածության մակարդակը բարեփոխումների իրականացման գործընթացում:

Միջավայրային փոփոխությունների և նոր պայմանների ձևավորման համար անհրաժեշտություն է առաջանում առկա իրավիճակի ուսումնասիրության: Հետազոտության հիմքում ընկած խնդիրների բացահայտման նպատակով իրականացվել է թե՛ քանակական, թե՛ որակական բնութագրիչների ուսումնասիրություն՝ տեղեկատվության հավաքման քանակական և որակական մեթոդների համադրման միջոցով: ՔՀԿ-ների շրջանում իրականացվել է քանակական հարցում, որին 2017 թ. հուլիս-օգոստոս ամիսների ընթացքում մասնակցել է ՀՀ սահմաններում գործող 91 ՔՀԿ: Հարցումը իրականացվել է էլեկտրոնային եղանակով. յուրաքանչյուր կազմակերպության ուղարկվել է էլեկտրոնային հարցաթերթ, որը լրացվել է կազմակերպության ղեկավարի կամ այլ պատասխանատու և իրավասու աշխատակցի կողմից: Միևնույն ժամանակահատվածում ՀՀ վեց մարզերում, մասնավորապես՝ Արմավիրում, Շիրակում, Կոտայքում, Տավուշում, Լոռիում,

Մյունիքում, իրականացվել են խմբային քննարկումներ՝ ավելի քան 64 ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

Դաշտային աշխատանքների արդյունքում ստացված քանակական և որակական տեղեկատվությունը ենթարկվել է մշակման և վերլուծության:

Հետազոտության մեթոդաբանական հիմքերը

Հիմնախնդրի հիմնավորում

Վերջին տարիների ընթացքում ՀՀ-ում մեծ առաջընթաց է նկատվում սոցիալական պաշտպանության համակարգի բարեփոխումների իրականացման ոլորտում՝ մասնավորապես՝ միջազգային հանրության կողմից որդեգրած մարդու իրավունքների պաշտպանության սկզբունքների պահպանման, ընդունման և այս ցուցանիշների մշտադիտարկման շրջանակներում: Այնուամենայնիվ, տեղական և ազգային մակարդակի բարեփոխումները հաճախ մշակվում և իրականացվում են՝ առանց շահառուների իրական կարիքների ուսումնասիրության և դիտարկման:

Մի կողմից, ՔՀԿ-ների հիմնական գործառույթն է պետական մարմինների և քաղաքացիների երկխոսության միջնորդավորումը, որը ենթադրաբար պետք է հանդիսանա սոցիալական ոլորտի բարեփոխումներին քաղաքացիների մասնակցության ապահովման հիմնական երաշխիք և մեխանիզմ: Մյուս կողմից, ՀՀ-ում ՔՀԿ-ների և պետական մարմինների միջև քաղաքական երկխոսության մեխանիզմները դեռևս բավականաչափ զարգացած չեն, որի հետևանքով ՔՀԿ-ների մասնակցությունը քաղաքացիների և պետական մարմինների միջև քաղաքական երկխոսության ապահովման գործում ցածր մակարդակ է կրում:

Սույն հետազոտության շրջանակներում իրականացվել է սոցիալական ոլորտի բարեփոխումների մշակման և իրականացման գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության ուսումնասիրություն, որը հնարավորություն կստեղծի ներկայացնել մասնակցության մակարդակի բարձրացման ձևերի և մեխանիզմների վերաբերյալ իրատեսական առաջարկներ:

Հետազոտության նպատակ

Ուսումնասիրել քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների մասնակցության առանձնահատկությունները սոցիալական բարեփոխումների մշակման և իրականացման գործընթացում:

Հետազոտության խնդիրներ

- Ուսումնասիրել ՔՀԿ-ների գործունեությունը ՀՀ բնակչությանը սոցիալական պաշտպանության ոլորտում տեղի ունեցող փոփոխությունների վերաբերյալ տեղեկացման գործընթացում:
- Բացահայտել ՔՀԿ-ների կողմից օրենսդիր և գործադիր մարմիններին սոցիալական քաղաքականության վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացման հիմնական գործողությունները:
- Բացահայտել ՔՀԿ-ների ներգրավվածության ձևերը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների մշակման փուլում:
- Ուսումնասիրել ՔՀԿ-ների պատկերացումները սոցիալական ոլորտի բարեփոխումներին իրենց մասնակցության վերաբերյալ:
- Բացահայտել սոցիալական պաշտպանության ոլորտի քաղաքականության մշակման գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության հիմնական խոչընդոտները:

Տեղեկատվության հավաքման մեթոդներ

Հետազոտության խնդիրների բացահայտման նպատակով կիրառվել է էլեկտրոնային հարցման մեթոդը (Survey monkey)՝ ներառելով հետևյալ գործողությունները՝

- պլանավորում և նախապատրաստում
- էլեկտրոնային գործիքի ձևավորում և տարածում
- տեղեկատվության հավաքագրում և վերլուծություն

Որակական բնույթի տեղեկատվության հավաքագրման նպատակով իրականացվել են կլոր-սեղան քննարկումներ, որոնց մասնակցել են ՔՀԿ-ների ավելի քան 90 ներկայացուցիչներ:

Քանակական և որակական մեթոդների համադրումը թույլ է տվել իրականացնել հիմնախնդրի և հետազոտության առարկայի համակողմանի ուսումնասիրություն, ինչպես նաև տրիանգուլիացիայի սկզբունքին հետևելով՝ տեղեկատվության հավաքման մեթոդների համադրման միջոցով ստանալ առավել ճշգրիտ տվյալներ:

Հետազոտության ընտրանքային ռազմավարություն

Հետազոտության ընտրանքը կազմվել է տիպային ընտրանքի մոդելին համապատասխան: Հարցման շրջանակներում ներգրավվել են սոցիալական պաշտպանության բոլոր ոլորտները ներկայացնող ՔՀԿ-ներ: Ընտրանքի ծավալը կազմել է 91 կազմակերպություն: Կազմակերպությունների ընտությունը իրականացվել է՝ ըստ գործունեության ոլորտի: Որպես ընտրանքային հիմք՝ ծառայել է Սոցիալական աշխատողների հայկական ասոցիացիայի կողմից ձևավորված ՔՀԿ-ների բազան, որը ներառում է ավելի քան 350 կազմակերպության վերաբերյալ տվյալ:

Ստացված տվյալների որակի վերահսկողություն, մուտքագրում և մշակում

Ստացված քանակական տեղեկատվության մուտքագրումը և մշակումը իրականացվել է SPSS 22 ծրագրի օգնությամբ: Մշակման ընթացքում կատարվել է ինչպես ընդհանուր վիճակագրական վերլուծություն, այդպես էլ խմբավորում, ցուցիչների ձևավորում և հաշվառում:

Ղաշտային աշխատանքների իրականացում

Հարցաթերթերի լրացումը իրականացվել է էլեկտրոնային կերպով՝ հարցվողի կողմից: Բոլոր ընտրանքային միավորների ներգրավվածությունը հարցման շրջանակներում, ղաշտային աշխատանքների իրականացումը ժամանակացույցին համապատասխան և հարցաթերթերի լրացման որակը վերահսկվել է ղաշտային աշխատանքների համակարգողի կողմից:

Ստացված արդյունքների ներկայացում

Ընդհանուր տեղեկատվություն հարցման մասնակիցների վերաբերյալ

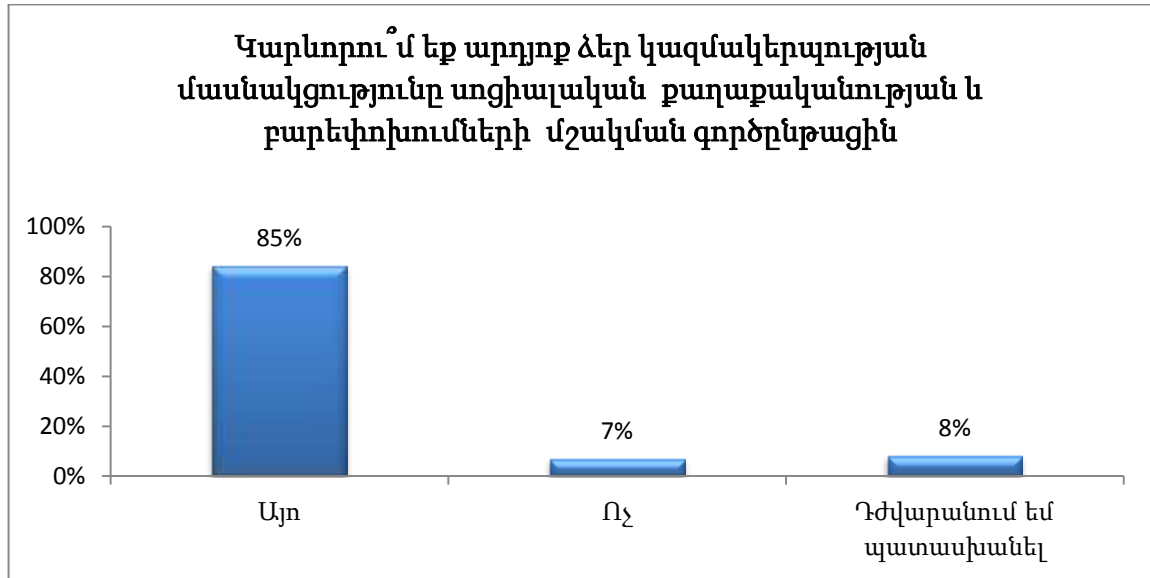
Կազմակերպության գործունեության ժամանակահատվածը		
	Հաճախականություններ	Տոկոսային հաճախականություններ
0-5 տարի	22	24%
6-10 տարի	22	24%
11 տարինավելի	47	52%
Ընդհանուր	91	100%

Կազմակերպության գործունեության ծածկույթը		
	Հաճախականություններ	Տոկոսային հաճախականություններ
Մեկհամայնք	13	4%
Մեկից ավելի համայնք	16	15%
Մեկմարզ	19	20%
Մեկից ավելի մարզ	14	20%
Ամբողջ Հայաստան	29	41%
Ընդհանուր	91	100%

ՔՀԿ-ների կողմից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումներին մասնակցության կարևորումը

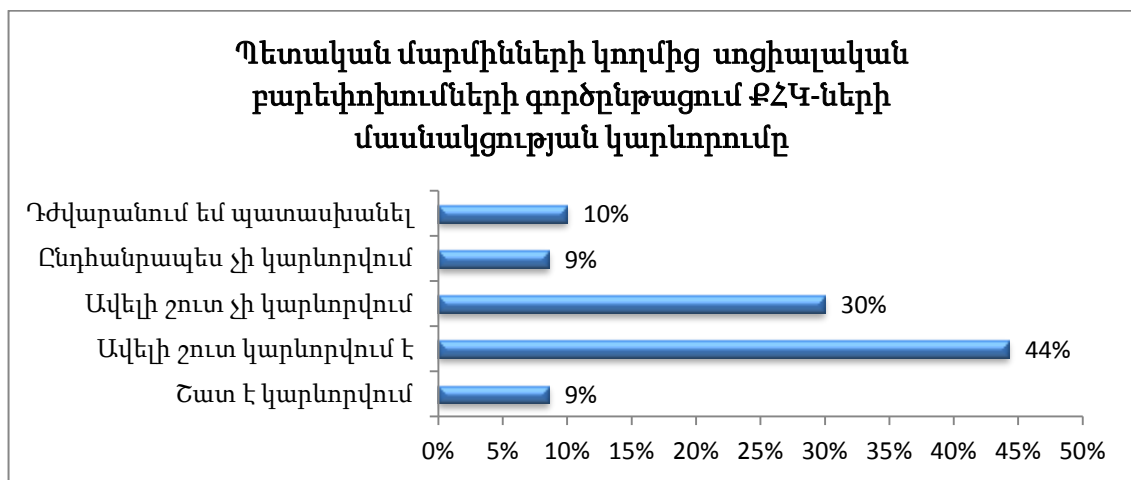
ՔՀԿ-ների գերակշռող մասը՝ 85%-ը նշել է, որ կարևորում է իր մասնակցությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների գործընթացին: Այն կազմակերպությունները, որոնք չեն կարևորում իրենց մասնակցությունը բարեփոխումների մշակման գործընթացին, որպես փաստարկ նշել են, որ առավել

առաջնային են համարում իրենց առօրյա գործառույթների կատարումը և շահառուների հետ անմիջական աշխատանքը:

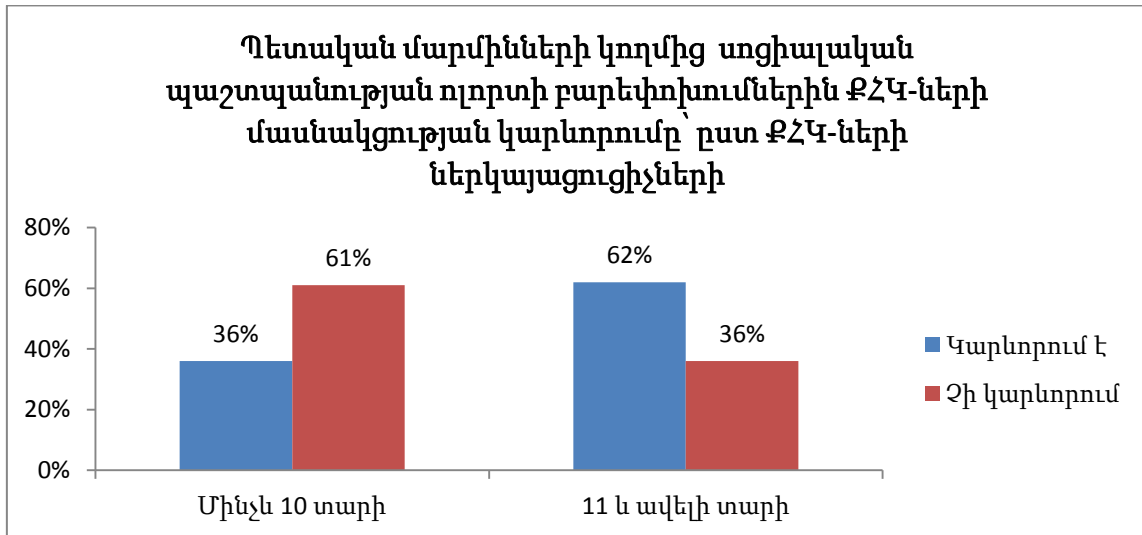
Գծապատկեր 1՝ Սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին ՔՀԿ-ի մասնակցության կարևորումը
Պետական մարմինների կողմից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը

Հարցմանը մասնակցած ՔՀԿ-ների գրեթե 1/2-ը համարում է, որ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին կարևորվում է պետական մարմինների կողմից: Կազմակերպությունների միայն 9%-ն է գտնում, որ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին շատ է կարևորվում պետական մարմինների կողմից:

Գծապատկեր 2՝ Պետական մարմինների կողմից սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը

11 և ավելի տարվա գործունեության փորձ ունեցող հարցված ՔՀԿ-ների 62% (29) և մինչև 10 տարվա փորձ ունեցողների 36% (7) համարում է, որ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացներում կարևորվում է պետական մարմինների կողմից:

Գծապատկեր 3՝ Պետական մարմինների կողմից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումներին ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը՝ կախված ՔՀԿ-ների փորձառությունից

Գործունեության մեծ ընդգրկում ունեցող և ամբողջ Հայաստանում գործունեություն ծավալող ՔՀԿ-ները առավել, քան լոկալ բնույթի ՔՀԿ-ները, հակված են համարել, որ պետական մարմինները կարևորում են իրենց մասնակցությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներին:

ՔՀԿ-ների տեսանկյունից պետական մարմինների կողմից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումներին ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը՝ կախված ՔՀԿ-ի գործունեության ընդգրկման մասշտաբից					
	Լոկալ բնույթի ՔՀԿ-ներ		Գլոբալ բնույթի ՔՀԿ-ներ		Ընդհանուր
Կարևորում է	19	51%	33	61%	52
Չի կարևորում	18	49%	21	39%	39
Ընդհանուր	37	100%	54	100%	91

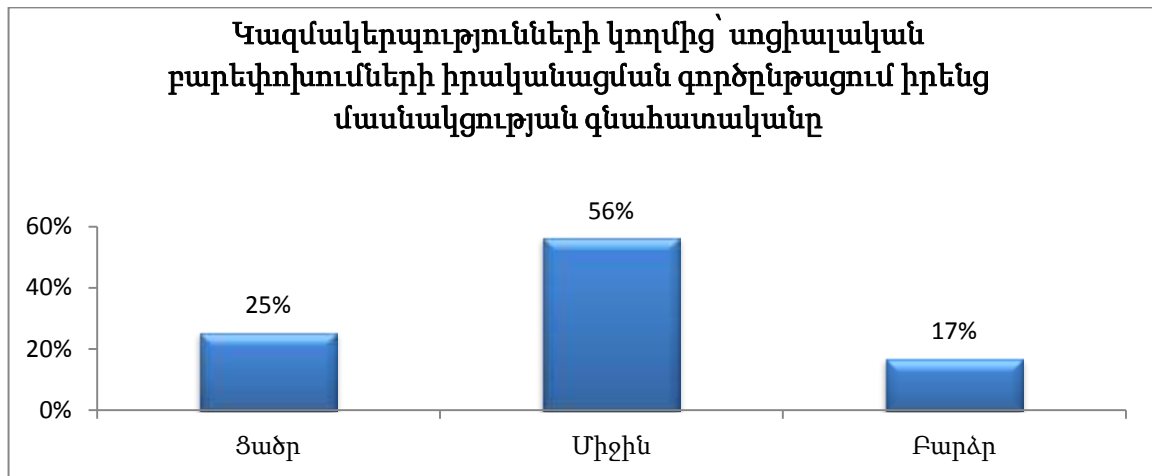
ՔՀԿ-ները նշում են, որ պետությունը ՔՀԿ-ների գործունեության ընթացքում հիմնականում հանդես է գալիս որպես տեղեկատվություն տրամադրող մարմին: «Մենք աշխատում ենք այդ իմաստով Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության հետ: Միակ ձևը, որով

աշխատում են մեզ հետ, տեղեկատվություն տրամադրելն է:» (հատված ք. Արմավիրում ՔՀԿ-ների հետ իրականացված կլոր-սեղան հանդիպումից):

Որպես ՔՀԿ-ների և պետական մարմինների միջև անարդյունավետ համագործակցության պատճառներ՝ հիմնականում նշվել են պետական մարմինների կողմից հորիզոնական մակադակում որոշումների կայացման գործընթացը, որի ընթացքում սոցիալական բարեփոխումների մասին որոշումները և իրականացումը ընթանում է գրասենյակի շրջանակներում՝ առանց հաշվի առնելու ՔՀԿ-ների կուտակած փորձը և կարծիքը, ինչպես նաև բնակչության և քաղաքացիների իրական կարծիքները: «Ավելի քաղաքակիրթ և տեղին կլինի, որ սոցիալական քաղաքականություն մշակողները կանչեն ՀԿ-ների, խորհրդակցեն, նոր մշակեն ինչ-որ բան, ոչ թե երկու մարդ նստեն ու որոշեն ինչ գրեն» (Հատված ք. Մարտունիում ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների հետ իրականացված կլոր-սեղան քննարկումից):

ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները նշում են, որ իրենք՝ որպես շահառուների հետ անմիջական աշխատող կազմակերպություններ, քաջատեղյակ են իրենց համայնքների և շահառուների խնդիրներից և իրենց բազմամյա փորձի ընթացքում նաև գտել են որոշ հիմնախնդիրների լուծումներ, սակայն հաճախ չունեն բավականաչափ մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսներ՝ այդ հիմնախնդիրները բարձրաձայնելու համար: Իսկ պետական մարմինները չեն ներգրավում հասարակական կազմակերպություններին սոցիալական քաղաքականության ոլորտում որոշումների իրականացման գործընթացում: «ՀԿ-ները շատ չեն, Նախարարությունները աշխատում են այն կոնկրետ կազմակերպությունների հետ, որոնց հետ սովոր են աշխատել, ինձ կլսեն, բայց միայն այդքանը շարունակություն չի լինի հետագա համագործակցության: ՀԿ-ն պատրաստ է, կառավարությունն էլ անում է քայլեր, սակայն չի ստացվում...» (հատված ք. Արմավիրում ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների շրջանում իրականացված կլոր-սեղան հանդիպումից)

Սոցիալական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում ՔՀԿ-ների կողմից իրենց մասնակցության գնահատումը

Գծապատկեր 4՝ Կազմակերպությունների կողմից՝ սոցիալական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում իրենց մասնակցության գնահատումը

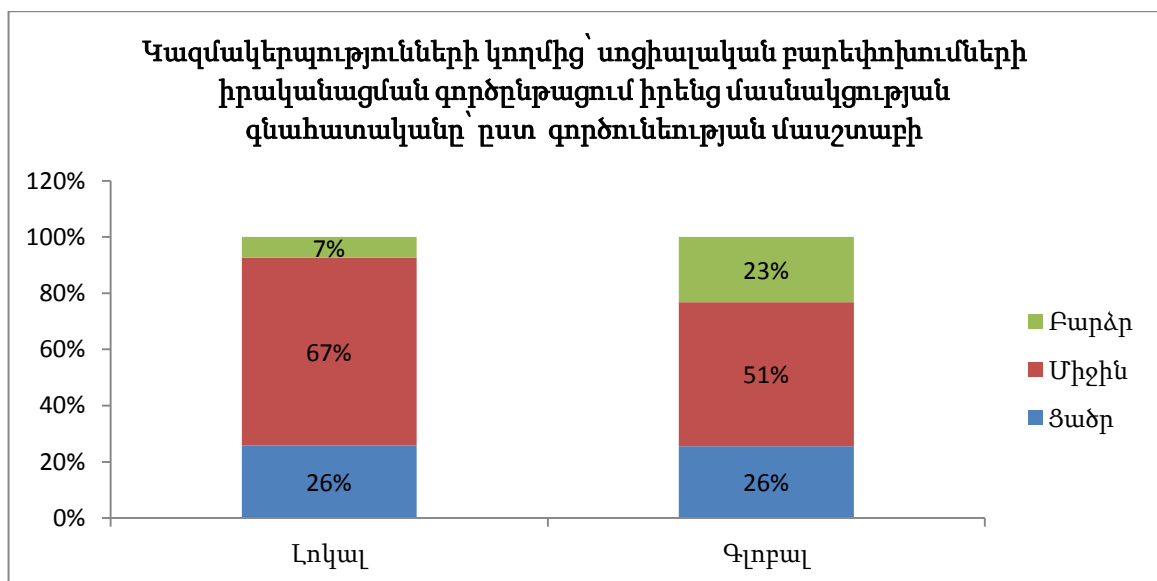
ՔՀԿ-ների 1/2-ը իր ներգրավվածությունը սոցիալական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում գնահատել է 5 և ավելի ցածր 10 բալանոց սանդղակի շրջանակներում:

Կազմակերպությունների կողմից իրենց ներգրավվածության գնահատման և պետության կողմից ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորման գնահատման միջև առկա է երկկողմանի կապ՝ ըստ Գամմայի կոռելացիայի գործակցի: Ըստ այդմ, որքան բարձր է կազմակերպությունը գնահատում սեփական ներգրավվածությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին, այդքան մեծ է հավանականությունը, որ կազմակերպությունը նաև բարձր կգնահատի պետության կողմից ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների գործընթացին: Այսինքն, տվյալ դեպքում պետական մարմինների կողմից ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորման գնահատումը ՔՀԿ-ների կողմից իրականացվում է՝ սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին կազմակերպության մասնակցությունից ելնելով:

Իրենց ներգրավվածությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների գործընթացում բարձր են գնահատել առավել մեծ թվով փորձառու կազմակերպություններ:

Կազմակերպությունների կողմից՝ սոցիալական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում իրենց մասնակցության գնահատականը՝ ըստ փորձառության			
		Փորձառություն	
		1-10 տարի	11 և ավելի տարի
Ներգրավվածություն	Ցածր	28%	19%
	Միջին	54%	59%
	Բարձր	8%	22%
Ընդհանուր		100%	100%

Կախված գործունեության մասշտաբից՝ երկու և ավելի մարզում կամ ամբողջ Հայաստանում գործունեություն ծավալող կազմակերպությունները իրենց ներգրավվածությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների իրականացման գործընթացում առավել բարձր են գնահատել: Այսպիսով, իրենց ներգրավվածությունը բարձր են գնահատել հատկապես մեծ փորձառություն և գործունեության լայն մասշտաբներ ունեցող ՔՀԿ-ները:

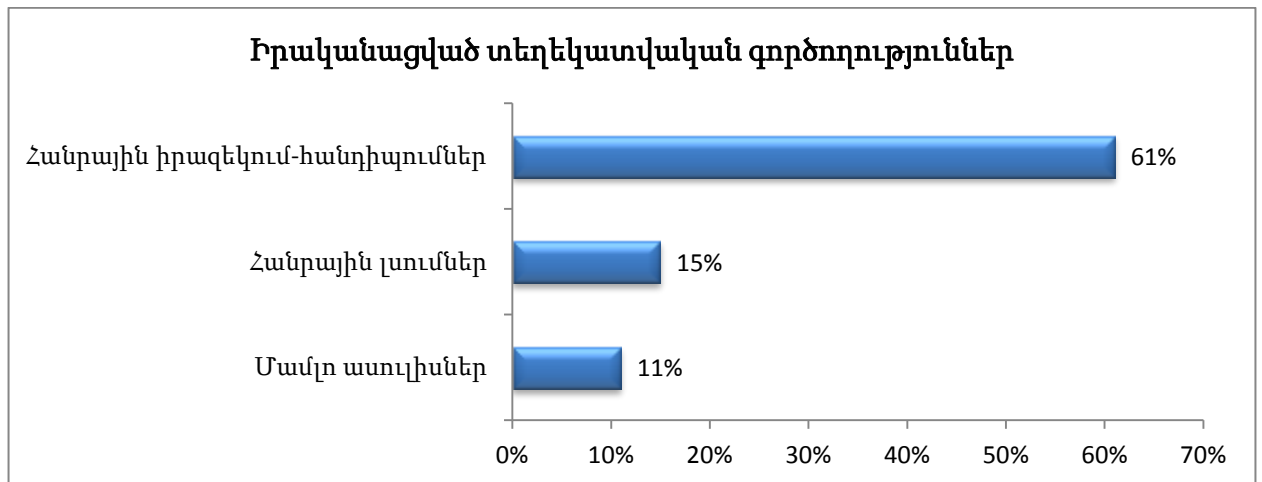

Գծապատկեր 5՝ Կազմակերպությունների կողմից՝ սոցիալական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում իրենց մասնակցության գնահատականը՝ ըստ գործունեության մասշտաբի

Որպես սոցիալական պաշտպանության ոլորտներ, որոնցում ՔՀԿ-ները առավել ակտիվ են բարեփոխումների իրականացման տեսանկյունից, նշվել են հատկապես երեխաների պաշտպանության և գենդերային հիմնախնդիրների ոլորտները:

Սոցիալական բարեփոխումների վերաբերյալ բնակչության տեղեկացվածության բարձրագույնն ուղղված գործողություններ

Հարցված կազմակերպությունների կեսից ավելին իրականացրել է բնակչության տեղեկացվածությանն ուղղված իրազեկում-հանդիպումներ: Կազմակերպությունների միայն 11%-ն է իրականացրել մամուլի ասուլիսներ և 15%-ը՝ հանրային լսումներ:

Գծապատկեր՝ Իրականացված տեղեկատվական գործողություններ

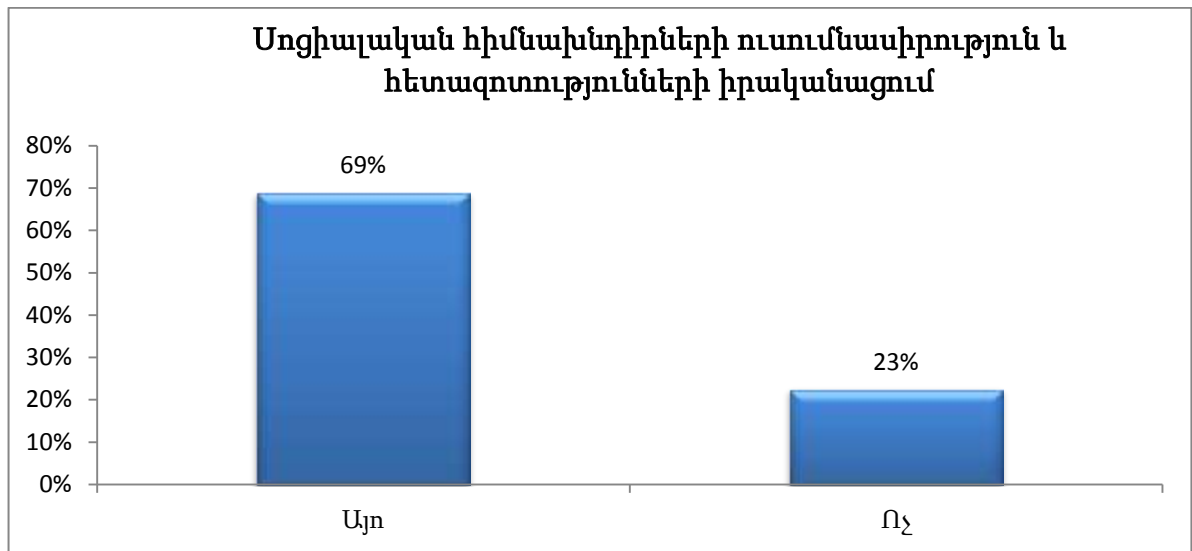
Միևնույն ժամանակ, բովանդակային տեսանկյունից ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների տեղեկացվածությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումների վերաբերյալ ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները ցածր են գնահատել և, ինչպես նշվեց, ՔՀԿ-ների միայն 17%-ն է բարձր գնահատել իր ներգրավվածությունը սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումներին:

Հարցմանը մասնակցած ՔՀԿ-ների 66%-ը այլ ՔՀԿ-ների հետ համատեղ մասնակցել է ազգաբնակչության տեղեկացվածության բարձրագույնն ուղղված միջոցառումների:

ՔՀԿ-ներին առավել դյուրին է աշխատել տեղեկատվության տարածման գործընթացում, երբ առկա է աջակցություն մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսների ձևով: «ՀԿ-ն կարող է շատ բան փոխի, հատկապես եթե տարբեր ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ միավորվում են իրար հետ, օրինակ մենք Սևանի հետ կապված խնդիրներ ենք բարձրաձայնել միասին: ՀԿ-ներով, որ հավաքվում են, հաստատ կարողանում են իրենց ձայնը տեղ հասցնել» (Հատված ք. Մարտունիում ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների հետ իրականացված կլոր սեղան-հանդիպումից)

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բարեփոխումներում ՔՀԿ-ների մասնակցության ձևերը

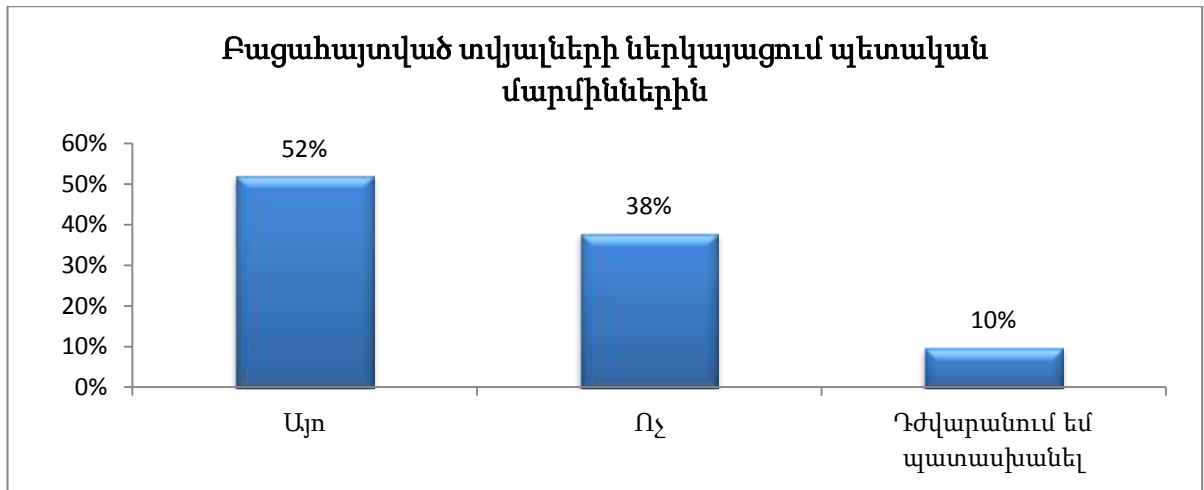
1. Սոցիալական հիմնախնդիրների ուսումնասիրություն և հետազոտությունների իրականացում

Գծապատկեր7՝ Սոցիալական հիմնախնդիրների ուսումնասիրություն և հետազոտությունների իրականացում

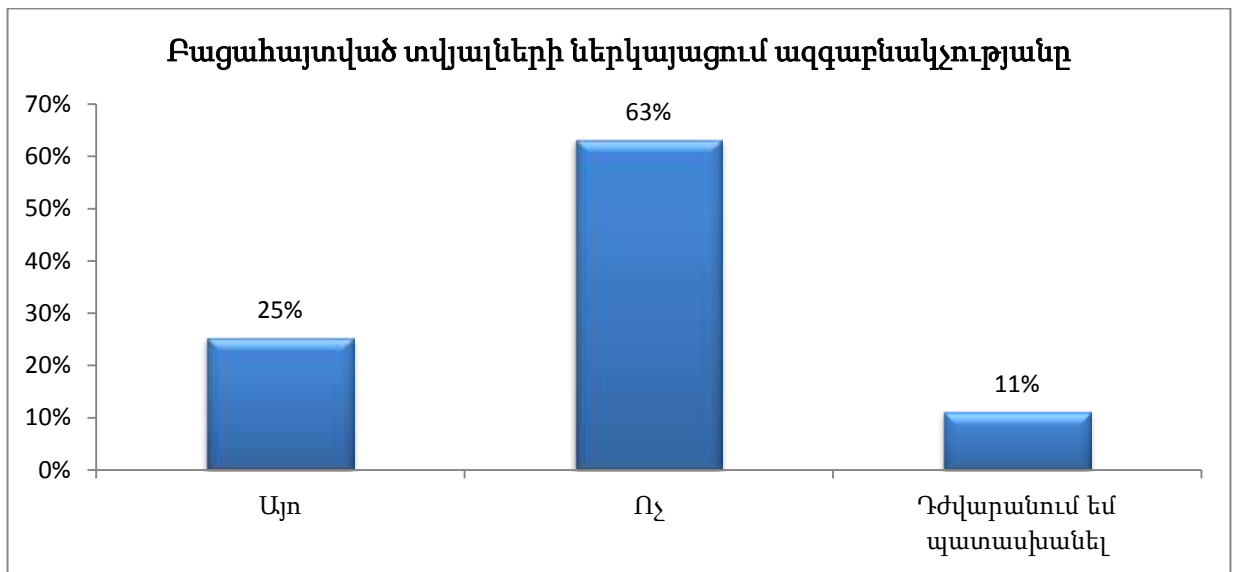
Ելնելով ստացված տվյալներից գրեթե յուրաքանչյուր յոթերորդ ՔՀԿ-ն նշել է, որ իրականացնում է սոցիալական հիմնախնդիրների ուսումնասիրություն:

Ուսումնասիրությունների արդյունքում ստացված տվյալները և ձևավորված եզրակացությունները պետական մարմիններին ներկայացնում է առավել փոքր թվով կազմակերպություն՝ յուրքանչյուր հինգերորդ ՔՀԿ-ն:

Գծապատկեր 8՝ Բացահայտված տվյալների ներկայացում պետական մարմիններին

Ուսումնասիրությունների արդյունքում ստացված տեղեկատվությունը ազգաբնակչությանը ներկայացնում է առավել փոքր թվով կազմակերպություն՝ յուրաքանչյուր երկրորդ ՔՀԿ-ն:

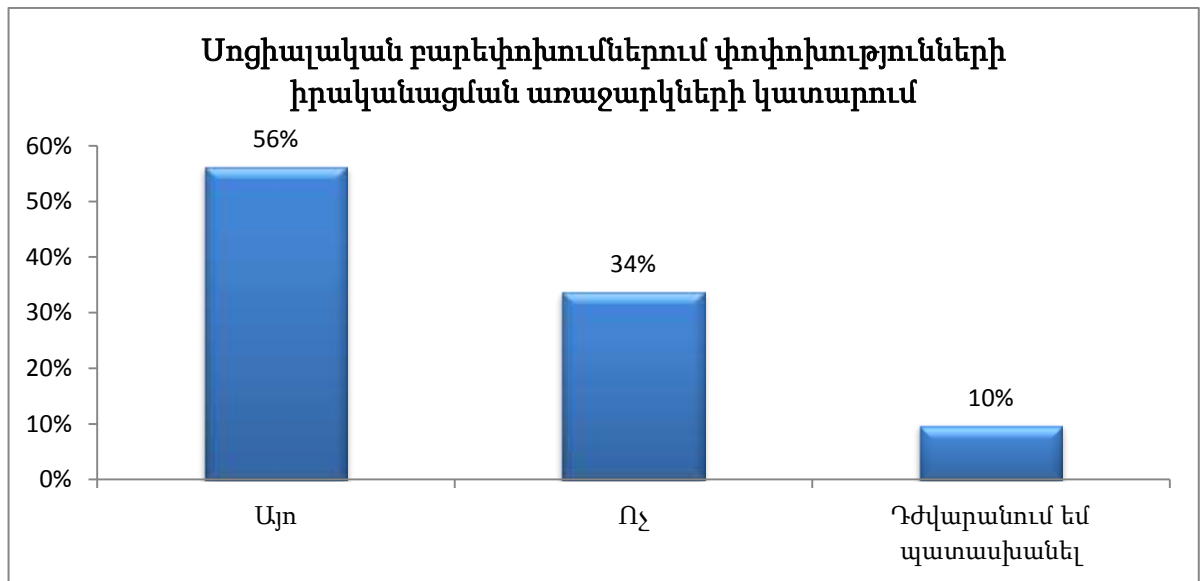
Գծապատկեր 9՝ Բացահայտված տվյալների ներկայացում ազգաբնակչությանը

Որպես սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կարևորագույն խնդիր ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները նշել են բնակչության տեղեկացվածության ցածր մակարդակը թե՛ իրենց իրավունքների, թե՛ սոցիալական ծառայությունների պարտականությունների, թե՛ տեղի ունեցող սոցիալական բարեփոխումների գործընթացների մասին: Միննույն ժամանակ, ըստ ստացված տվյալների, ՔՀԿ-ների 63%-ը սոցիալական հիմնախնդիրները ուսումնասիրելիս ստացված արդյունքների

մասին չի տեղեկացնում ազգաբնակչությանը, թեև իրականացնում է իրազեկում-հանդիպումներ իր շահառուների շրջանում:

2. Սոցիալական բարեփոխումներում փոփոխությունների իրականացման առաջարկների կատարում

ՔՀԿ-ների 1/2-ից ավելին վերջին երկու տարիների ընթացքում գոնե մեկ անգամ իրականացրել է առաջարկ պետական մարմիններին՝ որոշակի փոփոխություններ իրականացնելու սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում:

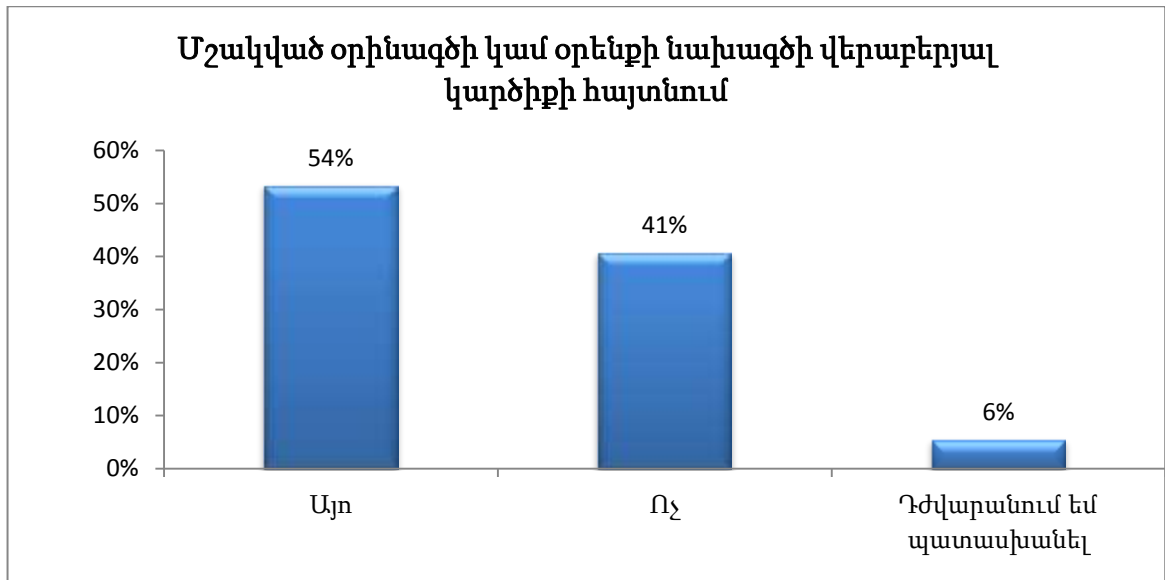

Գծապատկեր 10՝ Սոցիալական բարեփոխումներում փոփոխությունների իրականացման առաջարկների կատարում

Առաջարկի իրականացրած ՔՀԿ-ների 25%-ը կատարված առաջարկի վերաբերյալ դեռևս արձագանք չի ստացել պետական մարմիններից: Կատարված առաջարկների գրեթե 2/3-ը մասամբ ընդունվել է պետական մարմինների կողմից: Ամբողջությամբ ընդունվել է կատարված առաջարկությունների միայն 16%-ը:

3. Մշակված օրինագծի կամ օրենքի նախագծի վերաբերյալ կարծիքի հայտնում

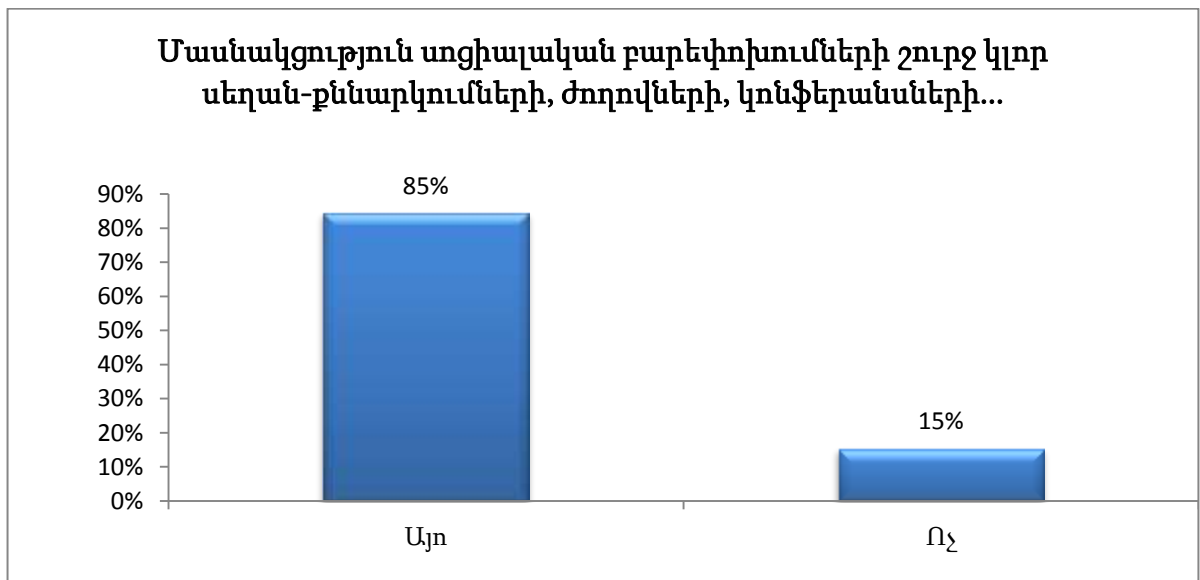
ՔՀԿ-ների 1/2-ը վերջին 24 ամիսների ընթացքում հայտնել է իր կարծիքը մշակված օրինագծի կամ օրենքի նախագծի վերաբերյալ:

Գծապատկեր11՝ Մշակված օրինագծի կամ օրենքի նախագծի վերաբերյալ կարծիքի հայտնում

4. Մասնակցություն սոցիալական բարեփոխումների շուրջ կլոր սեղան-քննարկումների, ժողովների, կոնֆերանսների և քննարկումների

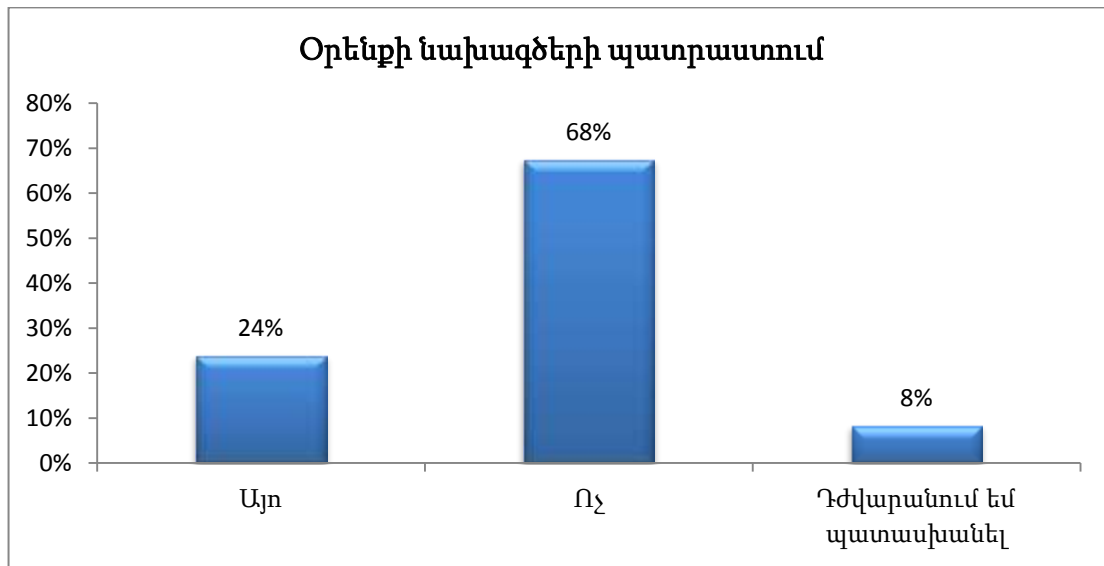
ՔՀԿ-ների մեծամասնությունը՝ 85%-ը վերջին երկու տարիների ընթացքում մասնակցել է սոցիալական բարեփոխումների շուրջ ծավալված քննարկումներին:

Գծապատկեր12՝ Մասնակցություն սոցիալական բարեփոխումների շուրջ կլոր սեղան-քննարկումների, ժողովների, կոնֆերանսների...

5. Օրենքի նախագծերի պատրաստում

ՔՀԿ-ների ¼-ը վերջին քսանչորս ամիսների ընթացքում իրականացրել է օրենքի նախագծերի պատրաստում:

Գծապատկեր 13՝ Օրենքի նախագծերի պատրաստում

Անդամակցություն ՔՀԿ-ների ցանցերին և կոալիցիաներին

ՔՀԿ-ների 69%-ը անդամակցում է ոչ պետական կազմակերպությունների շուրջ ստեղծված որևէ ցանցի կամ կոալիցիայի: ՔՀԿ-ների 42%-ը նշել է, որ այն ցանցը/կոալիցիան, որին այն անդամակցում է վերջին քսանչորս ամիսների ընթացքում, իրականացրել է սոցիալական քաղաքականության կամ օրենքի փոփոխության որևէ առաջարկ: Որպես հիմնական ոլորտներ, որոնց հետ կապված ցանցերը/կոալիցիաները իրականացրել են առաջարկներ պետական մարմիններին, նշվել են՝

- Գենդերային հիմնախնդիրները
- Հակակոռուպցիոն քաղաքականությունը
- Երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը
- Ընտանեկան բռնությունների կանխարգելումը

ՔՀԿ-ների նեկայացուցիչները նշում են, որ ցանցային համագործակցությունը, մասնավորապես՝ պետական մարմիններին սոցիալական բարեփոխումների կամ քաղաքականության հետ կապված առաջարկություններ կատարելիս, կամ որոշակի

սոցիալական հիմնախնդիրներ բարձրաձայնելիս, առավել արդյունավետ է: Այնուամենայնիվ, ըստ ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների ցանցերն ու կոալիցիաները հաճախ կրում են միայն ֆորմալ բնույթ և իրական գործողություններ չեն ծավալում:

«...եթե հարցը միայնակ ես բարձրացնում հնչեղությունը ավելի փոքր է, գուցե հրատապ է խնդիրը, սակայն անհրաժեշտ հնչեղություն չունի, միասին հանդես գալու դեպքում ձայնը ավելի հնչեղ է»(հատված ք. Արմավիրում ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների հետ իրականացված կլոր սեղան-հանդիպումից) *«Մենք ունենք փորձը թղթի վրա գրված լինելու, գրանտային ծրագիր է լինում դրա շրջանակներում ցանցն ակտիվանում է հետո նորից պասիվանում: Տնական ժամանակ ցանցը ակտիվ գործունեություն չի իրականացրել»:* (հատված ք. Գորիսում ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների հետ իրականացված կլոր սեղան-հանդիպումից)

ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները խոսելով սոցիալական պաշտպանության համակարգի մասին՝ որպես հիմնական խնդիրներ նշել են՝

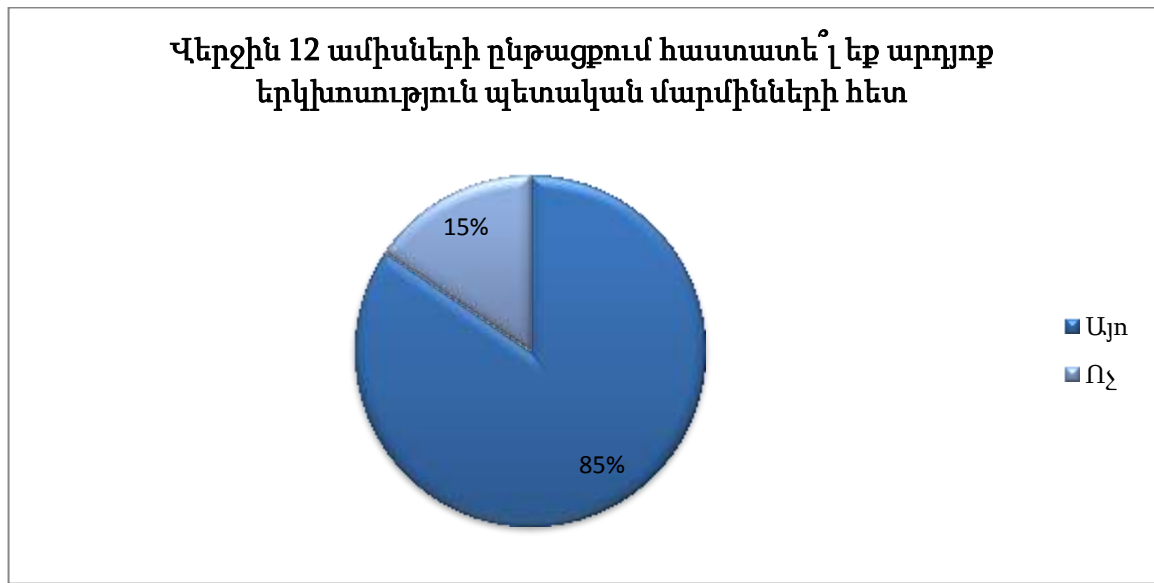
- Սոցիալական աջակցության և ապահովության համակարգում՝ մասնավորապես նպաստների համակարգում հասցեականության խնդիրը:
- Սոցիալական աջակցության տարածքային բաժինների(այսուհետև՝ ՍՍՏԲ) աշխատակիցների մասնագիտական ցածր որակավորումը և բյուրոկրատական աշխատանքը :
- Մտավախություն, որ ՍՍՏԲ տեսուչների վերածումը դեպք վարողների կկրի միայն ձևական և ոչ բովանդակային բնույթ:
- ԲՄՓ հանձնաժողովների աշխատանքի ոչ հստակ և շիտակ լինելը:
- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց կարիքներին միջավայրի հարմարեցման խնդիրը:
- Ընտանեկան բռնության ենթարկվող կանանց մտածելակերպի փոփոխման կարիքը:
- ԱԾԽՄ երեխաների համար նախատեսված խնամքի հաստատությունների վերակազմակերպման արդյունքում կենսաբանական ընտանիքների անկարողությունը ֆինանսապես ապահովելու երեխաների խնամքը:

Երեխաների պաշտպանության ոլորտը ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների կողմից նշվում է որպես սոցիալական պաշտպանության ոլորտ, որը առաջադիմել է և մեծ թվով ՔՀԿ-ների է ներգրավել իրականացվող սոցիալական բարեփոխումների դաշտում: Այնուամենայնիվ, նշվում է նաև, որ առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների այլընտրանքային խնամքի ոլորտում հարկավոր է իրականացնել

փոփոխություն՝ երեխաների համար ստեղծելով հաստատությունից դուրս գալու և ընտանիքում ապրելու հնարավորություն:

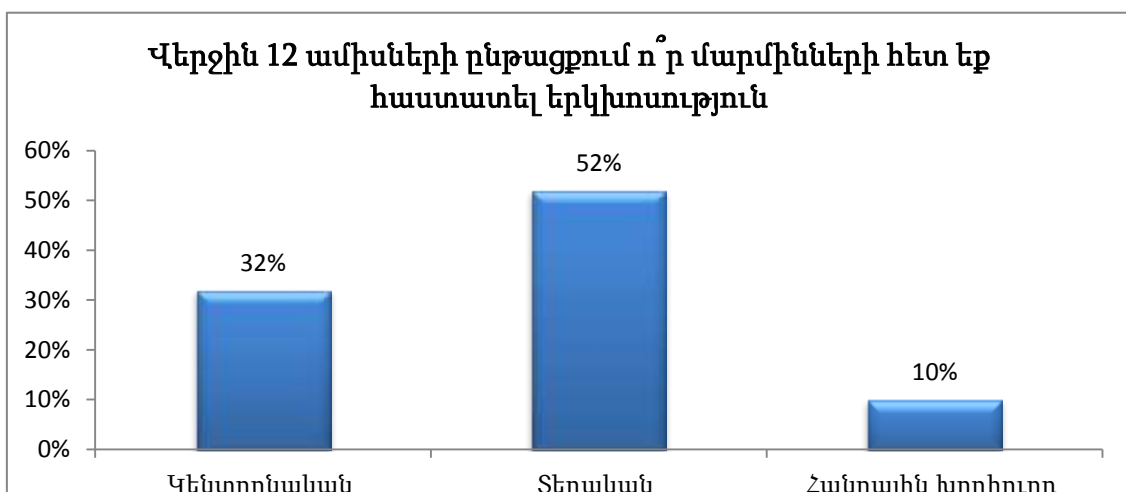
Երկխոսություն պետական մարմինների հետ

Հարցման մասնակից ՔՀԿ-ների մեծամասնությունը՝ 85%-ը վերջին 12 ամիսների ընթացքում հաստատել է երկխոսություն պետական մարմինների հետ:

Գծապատկեր14՝Վերջին 12 ամիսների ընթացքում հաստատե՞լ եք արդյոք երկխոսություն պետական մարմինների հետ

ՔՀԿ-ների մեծամասնությունը՝ 1/2-ը վերջին տասներկու ամիսների ընթացքում հաստատել է երկխոսություն տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ: Կենտրոնական կառավարման մարմինների հետ (մասնակցություն աշխատանքային խմբերին, հասարակական խորհուրդներին, հանդիպումներին) երկխոսություն հաստատել է ՔՀԿ-ների 32%-ը: Իսկ հանրային խորհրդի աշխատանքներին մասնակցել է ՔՀԿ-ների միայն 10%-ը:

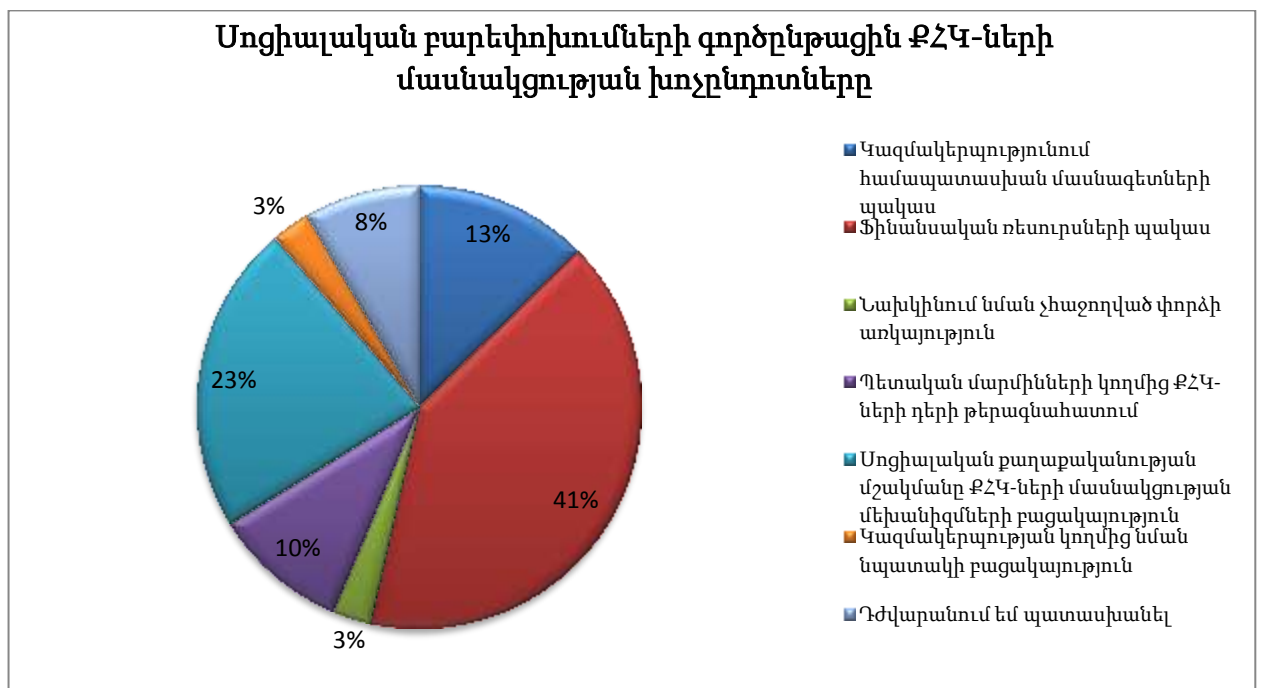

Գծապատկեր15՝Պետական մարմինները , որոնց հետ վերջին 12 ամիսների ընթացքում ՔՀԿ-ները հաստատել են երկխոսություն

Կենտրոնական կառավարման մարմինների և հանրային խորհրդի հետ երկխոսություն ծավալել են հիմնականում մեծ փորձառություն ունեցող կազմակերպությունները, որոնք ունեն 11 և ավելի տարվա աշխատանքային փորձ:

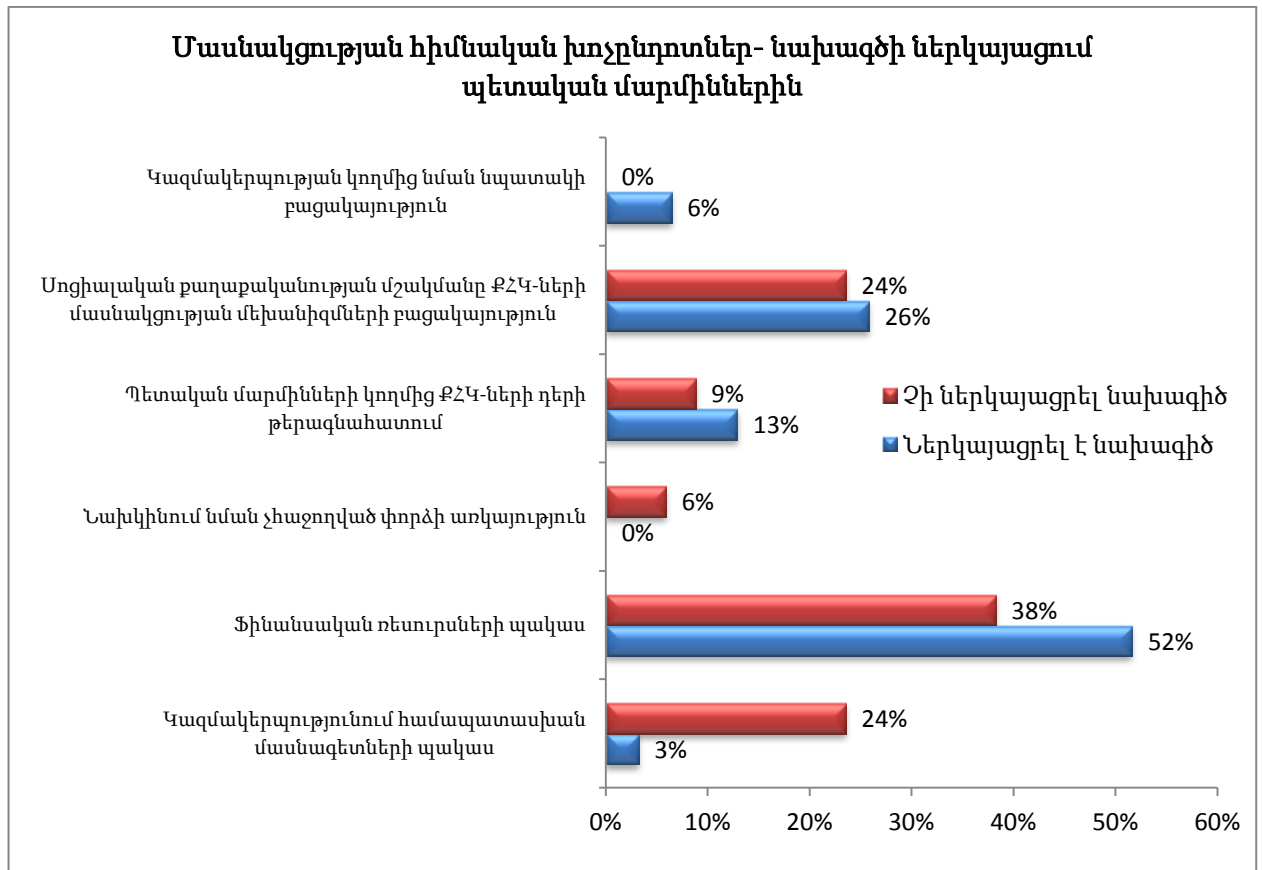
Ընդհանուր առմամբ նկատվում է ՔՀԿ դաշտի և պետական կառույցների միջև համագործակցության պակաս: ՔՀԿ-ները հիմնականում ծանոթ չեն այն մեխանիզմներին, որոնց միջոցով կարող են ազդել պետական կառույցների կողմից իրականացվող որոշումների վրա, մասնակցել օրինագծերի քննարկումներին կամ պետական կառույցներին իրականացնել առաջարկություններ: ՔՀԿ-ները սպասում են, որ երկխոսության նախաձեռնությունը պետք է ելնի պետական կառույցի կողմից, և պետական մարմինները որոշումներ ընդունելիս կամ սոցիալական պաշտպանության ոլորտում փոփոխություններ նախաձեռնելիս պետք է խորհրդակցեն ՔՀԿ-ների հետ:

Սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության խոչընդոտները

Գծապատկեր 16՝ Սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության բարդությունները

Որպես սոցիալական բարեփոխումների և սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության հիմնական խոչընդոտներ նշվել են ֆինանսական ռեսուրսների սակավությունը և սոցիալական քաղաքականության մշակմանը ՔՀԿ-ների մասնակցության մեխանիզմների բացակայությունը:

Գծապատկեր17՝ Մասնակցության հիմնական խոչընդոտներ- նախագծի ներկայացում պետական մարմիններին

Ներկայացված գծապատկեր 19-ում երևում է, որ «նախկինում նման չհաջողված փորձի առկայություն» և «կազմակերպությունում համապատասխան մասնագետների պակաս» տարբերակները, որպես հիմնական դժվարություն, ընտրել են պետական մարմիններին նախագծի առաջարկ չներկայացրած կազմակերպությունները: Այսինքն՝ ֆինանսական ռեսուրսների պակասից և մասնակցության մեխանիզմների բացակայությունից զատ, այս կազմակերպությունների համար նաև խնդիր է համապատասխան մասնագետների առկայությունը և նախկինում չհաջողված փորձի առկայությունը:

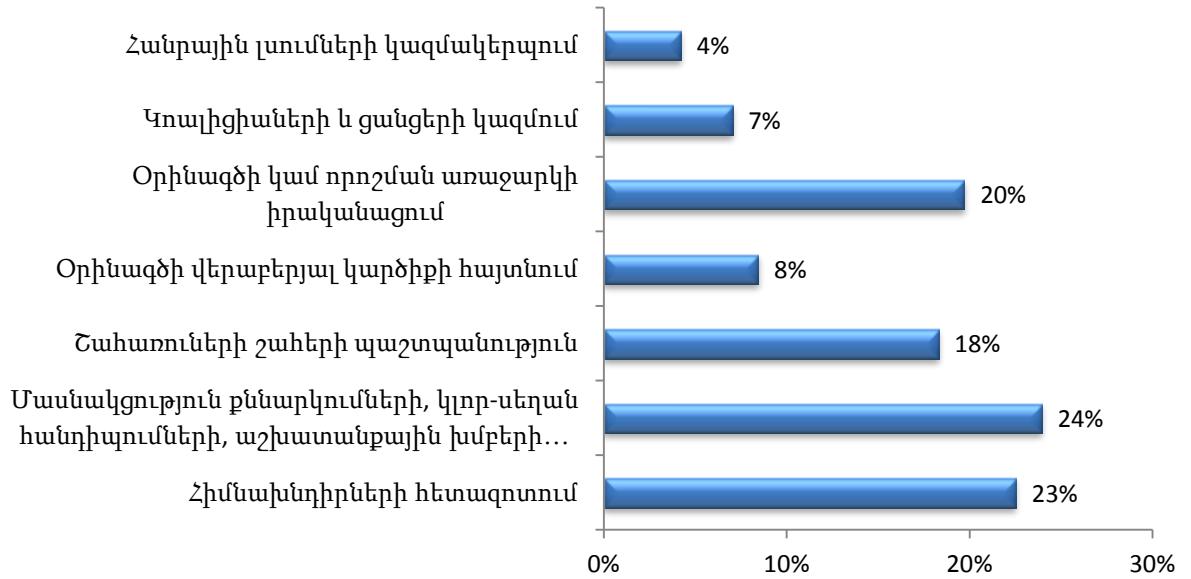
ՔՀԿ-ների պատկերացումները սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին իրենց մասնակցության ձևերի վերաբերյալ

Որպես սոցիալական քաղաքականության գործընթացին մասնակցության հիմնական և նախընտրելի ձևեր՝ նշվել են

1. հիմնախնդիրների բացահայտում, ուսումնասիրություն և հետազոտական տվյալների ներկայացում պետական մարմիններին,
2. մասնակցություն սոցիալական քաղաքականության և բարեփոխումների շուրջ ծավալվող քննարկումներին և աշխատանքային խմբերի գործունեությանը,
3. ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների ներգրավումը քննարկումների գործընթացի մեջ՝ որպես փորձագետներ,
4. ՔՀԿ-ների կողմից կարծիքի արտահայտում իրականացվող որոշումների և օրինագծերի վերաբերյալ այն պայմանով, որ բավականաչափ ժամանակ տրամադրվի փաստաթղթերի ուսումնասիրության և կարծիքի ձևակերպման համար,
5. կոալիցիաների ձևավորում և արդեն գործող կոալիցիաների ակտիվացում, որոնք կներկայացնեն ՔՀԿ-ների տեսակետները սոցիալական բարեփոխումների վերաբերյալ և կիրականացնեն նոր առաջարկներ,
6. հանրային լսումների կազմակերպում սոցիալական բարեփոխումների շուրջ:

ՔՀԿ-ների ¼-ի համար, որպես սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին մասնակցության ձև, նախընտրելի է մասնակցությունը օրինագծերի և որոշումների շուրջ ծավալվող քննարկումներին, աշխատանքային խմբերին և կլոր սեղան-քննարկումներին, այսինքն այս կազմակերպությունները նախընտրում են մասնակցության ինտերակտիվ ձևերը: Հանրային լսումների կազմակերպումը և ՔՀԿ-ների կոալիցիաների ակտիվացումը առավել փոքր կարևորություն է կրում ՔՀԿ-ների համար սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին մասնակցության շրջանակներում: Օրինագծերի առաջարկություններ պատրաստակամ է ներկայացնել ՔՀԿ-ների միայն 20%-ը:

Ինչպե՞ս եք պատկերացնում Ձեր ՔՀԿ-ի մասնակցությունը սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին

Գծապատկեր18՝ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին. պատկերացումներ

Հիմնական եզրակացություններ

Ամփոփելով ստացված տվյալները՝ կարելի է ասել, որ ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին, ընդհանուր առմամբ, կրում է ոչ մշտական և անպայման բնույթ: Այն մեխանիզմները, որոնք մշակվել են սոցիալական բարեփոխումների և սոցիալական քաղաքականության շրջանակներում որոշումների կայացման գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության ապահովման համար, հաճախ կրում են միայն ֆորմալ բնույթ և չեն ծառայում բուն նպատակին, որն է ապահովել ՔՀԿ-ների մասնակցությունը նշված գործընթացներին:

Սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցությունը կարող է ապահովվել միայն սեփական նախաձեռնությամբ: Ինչպես նշում են ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները, վերջին մեկ տարվա ընթացքում է նկատվում նախաձեռնողականություն տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից՝ երկխոսություն հաստատատել ՔՀԿ-ների հետ և ընդգրկել ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչներին սոցիալական հարցերի հետ կապված որոշումների կայացման գործընթացի մեջ: Պետական մարմինների հետ երկխոսության տեսանկյունից, ՔՀԿ-ները հիմանականում համագործակցում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ: Հատկապես թույլ է համագործակցությունը ՔՀԿ-ների և Հանրային խորհրդի միջև: Մինչդեռ Հանրային խորհրդի հիմնական նպատակն է ՀՀ քաղաքացիների, հասարակական միավորումների շահերի ներկայացումը պետական քաղաքականության մշակման և իրականացման գործում: ¹

Պետական մարմինների կողմից սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության կարևորումը հիմնականում կախված է այս գործընթացներին ՔՀԿ-ի մասնակցության փորձից: Եթե ՔՀԿ-ն իրականացրել է որևէ առաջարկ պետական մարմիններին և գտնում է, որ սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում ունի բարձր ներգրավվածություն, ապա գտնում է նաև, որ պետական մարմինները կարևորում են ՔՀԿ-ների մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին:

¹ <http://www.publiccouncil.am/hy/purpose/>

ՔՀԿ-ները առավել մեծ մասնակցություն են ունեցել երեխաների պաշտպանության և ընտանեկան բռնությունների կանխարգելման ոլորտներում իրականացվող փոփոխություններին: Ցածր տեղեկացվածության մակարդակ է առկա հատկապես հաշմանդամություն ունեցող անձանց և ինտեգրված սոցիալական ծառայություններին առնչվող փոփոխությունների վերաբերյալ: Նաև կարելի է ասել, որ ՔՀԿ-ները թերահավատորեն են մոտենում պետական սոցիալական ծառայություններում դեպքի վարման ինստիտուտի ձևավորմանը՝ համարելով, որ այն կրում է ձևական բնույթ և զգալի փոփոխություններ սոցիալական աջակցության համակարգում առայժմ տեղի չեն ունեցել:

ՔՀԿ-ները կարևորում են սոցիալական հիմնախնդիրների վերհանումը և ուսումնասիրությունը՝ իրականացնելով սոցիալական հիմնախնդիրների հետազոտում, սակայն ստացված արդյունքների մասին հաճախ չեն հաղորդվում պետական մարմիններին, բնակչությանը և շահառուներին: Մինչդեռ որպես ոլորտի հիմնական խնդիր ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչները նշել են բնակչության տեղեկացվածության ցածր մակարդակը իրենց իրավունքներից, պարտականություններից և սոցիալական պաշտպանության ոլորտում տեղի ունեցող փոփոխություններից:

ՔՀԿ-ների բավականին փոքր մասն է ներկայացնում սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում որոշակի փոփոխությունների իրականացման առաջարկներ պետական մարմիններին: Նկատվում է ՔՀԿ-ների շրջանում նախաձեռնողականության ցածր մակարդակ. ՔՀԿ-ները հիմնականում գտնում են, որ սոցիալական բարեփոխումների գործընթացում ՔՀԿ-ների մասնակցության ապահովման նախաձեռնողականությունը պետք է ելնի պետական մարմինների կողմից:

Սոցիալական բարեփոխումների գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցությանը հիմնականում խոչընդոտում է ֆինանսական միջոցների պակասը և սոցիալական քաղաքականության մշակման գործընթացին ՔՀԿ-ների մասնակցության մեխանիզմների բացակայությունը: Միևնույն ժամանակ այն ՔՀԿ-ները, որոնք ոչ մի

առաջարկությամբ հանդես չեն եկել վերջին 24 ամիսների ընթացքում նաև որպես խոչընդոտ նշել են համապատասխան մասնագետների պակասը:

ՔՀԿ-ներն հիմնականում ունեն թերահավատ վերաբերմունք, որ սոցիալական պաշտպանության համակարգի բարեփոխումներում իրենց մասնակցությունը կարող է որևէ բան փոխել: Պատճառներից մեկը այն է, որ պետական մարմինները հիմնականում աշխատում են առավել խոշոր կազմակերպությունների հետ (որոնք էլ իրենց հերթին հիմնական միջազգային կազմակերպությունների գրասենյակներն են կամ 11-20 տարվա աշխատանքային փորձով կազմակերպությունները), հետևաբար փոքր՝ հիմնականում մարզային կազմակերպությունները այդպես էլ հնարավորություն չեն ունենում համագործակցել պետության հետ: Մյուս կողմից ՔՀԿ-ների շրջանում նկատվում է ոչ թիրախավորված աշխատելառճ, այսինքն՝ ՔՀԿ-ները իրենց մասնագիտացումը և հիմնական թիրախային ոլորտը ընտրում են առկա նախագծերի պահանջներին համապատասխան՝ «գրանտային հարմարվողականությունից» ելնելով, ինչը բերում է մասնագիտացման և որոշակի ոլորտում փորձառության ձեռքբերման պակասի:

Իրենց մասնակցությունը սոցիալական բարեփոխումների նախագծման և իրականացման գործընթացին ՔՀԿ-ները հիմնականում պատկերացնում են մասնակցության ինտերակտիվ ձևերի միջոցով՝ քննարկումներ, բանավեճեր, սեմինարներ և կոնֆերանսներ: